

Hito Steyerl

Neemt de kunstwereld op de korrel

Hito Steyerl is wellicht een van de meest spannende artistieke persoonlijkheden van vandaag. Kritisch maar met een kwinkslag wijst ze ons al dertig jaar op onderbelichte maatschappelijke kwesties, zoals overheidscontrole en koloniaal geweld. Internationaal wordt ze intussen beschouwd als één van de invloedrijkste kunstenaars van haar generatie. Houdt ze ook haar eigen macht een spiegel voor?

TEKST: CELINE DE GEEST

Hito Steyerl, *Liquidity Inc.*, 2014, eenkanaals HD video in architectonische omgeving, 30 min., 15 sec. Installatiezicht MOMA, 2014. © Hito Steyerl.

Helemaal in haar eentje heeft Hito Steyerl het begrip multimedia naar een nieuw niveau getild. Ze is een meester in het vertellen van verhalen en gebruikt hiervoor een mengeling van beeld, geluid, essay, performance en installatie. Tijdens *Hito Steyerl: I Will Survive*, de grote overzichtstentoonstelling in het Stedelijk in Amsterdam, palmen die media alles in, tot aan de bezoeker toe. Voor haar recente video-installaties ontwikkelt Steyerl namelijk architectonische omgevingen, waardoor je als kijker in haar werk wordt meegezogen. De video *Liquidity Inc.* bijvoorbeeld, waarin water en extreem weer dienen als metaforen voor de vloeibaarheid van financiële middelen en digitale informatie, beleef je als bezoeker vanop een blauwe golf die dient als zittribune. Het verhaal dat we te zien krijgen is dat van Jacob Wood, een financieel analist die zijn baan verloor tijdens de economische crash van 2008 en dan maar een gevechtssporter werd. De documentaire wordt overspoeld door internetsyntaxis – hashtags, GIF's en memes. De echte en de virtuele wereld lopen vrolijk in elkaar over. In een wereld waar van mensen verwacht wordt dat ze even liquide zijn als virtuele valuta en digitale data, is het maar beter

Hito Steyerl, *How Not to Be Seen: A Fucking Didactic Educational .MOV File*, 2013, eenkanaals HD digitale video en audio in architectonische omgeving, 15 min., 52 sec. Met dank aan de kunstenaar, Andrew Kreps Gallery, New York en Esther Schipper, Berlijn. © VG Bild-Kunst, Bonn, 2021. © Film still: Hito Steyerl.

om mee te gaan met de stroom. Vanaf het scherm spreekt een jonge Bruce Lee ons toe: “You must be shapeless, formless, like water. When you pour water in a cup, it becomes the cup. When you pour water in a bottle, it becomes the bottle. When you pour water in a teapot, it becomes the teapot. Water can drip and it can crash. Become like water my friend.” Kijk je nog eens goed waar je op zit, dan merk je dat de tribune van judomatten gemaakt is, als een soort vlot dat ons op het droge houdt tijdens financiële, virtuele en meteorologische stormen.

“Hito Steyerl bekijkt de samenleving met een soort helderziend gevoel voor politiek en ethiek.”

KAREN ARCHHEY

TERUG NAAR DE BRON

Hito Steyerl is in de eerste plaats een ster in het vertellen van complexe verhalen, vertelt curator Karen Archey. Archey een Amerikaanse kunstcriticus en curator, gevestigd in New York City en Amsterdam, is bij het Stedelijk verantwoordelijk voor hedendaagse kunst en mediacollecties. “Het is dat meesterlijke verteltalent, samen met het unieke vermogen om onderverteenwoordigde kwesties te onderscheiden, die van haar een belangrijke stem in de hedendaagse kunst hebben gemaakt.” Steyerl (*1966) werd geboren in München. Ze studeerde film in Duitsland en Japan, en behaalde daarna een doctoraat in de filosofie in Wenen. Die hogere studies hebben nooit los gestaan van haar praktijk, waarin het filmische en het filosofische nauw met elkaar verweven zijn. Haar universitaire onderzoek focuste op de duizelingwekkend snelle verspreiding van beelden en kennis die de digitale technologie met zich meebrengt. In één van haar

Hito Steyerl, *Liquidity Inc.*, 2014, eenkanaals HD video in architectonische omgeving, 30 min., 15 sec. Met dank aan de kunstenaar, Andrew Kreps Gallery, New York en Esther Schipper, Berlijn. © VG Bild-Kunst, Bonn, 2021. © Film still: Hito Steyerl.

Hito Steyerl, *SocialSim*, 2020, eenkanaals HD video en live computersimulatie *Dancing Mania*, 18 min., 19 sec., *Dancing Mania* variable duur. Met dank aan de kunstenaar, Andrew Kreps Gallery, New York en Esther Schipper, Berlijn. © VG Bild-Kunst, Bonn, 2021. © Film still: Hito Steyerl.

essays noemt ze dit gegeven 'circulationism'. Ze stelt dat de meeste beelden niet langer louter een representatie van de werkelijkheid zijn, maar zelf ingrijpen op de realiteit.

KWINKSLAG

In haar video-essays over de invloed van het internet op ons dagelijks leven krijgen dat soort theoretische concepten een verrassende, speelse vorm. Als één van de allereersten ging Steyerl rond de eeuwwisseling al aan de slag met de taal van het nieuwe digitale tijdperk, met als doel die taal tot onderwerp van discussie te maken. Haar eerste belangrijke wapenfeiten waren deelnames aan grote internationale tentoonstellingen als Manifesta 5, in 2004, en Documenta 12 in Kassel, in 2007. Later werd Steyerl een vaste waarde van de Biënnale van Venetië. Haar werk werd er voor het eerst getoond in 2013, en nog eens in 2015. In het Duitse Paviljoen toonde ze toen één van de drukst besproken kunstwerken van het jaar: *Factory of the Sun*, een soort sci-fi wereld met strandstoelen. De video-installatie reisde daarna door naar onder meer het Museum of Contemporary Art in Los Angeles, het Whitney Museum of American Art in New York, Kunsthall Charlottenborg in Kopenhagen, en nu dus

In 2015 was Hito Steyerl de eerste winnaar van de Eye Art & Film Prize, uitgereikt door het Amsterdamse Filmmuseum.

naar het Stedelijk. In *Factory of the Sun* onderzoekt Steyerl hoe beelden gebruikt kunnen worden voor surveillance-technologie, waarmee bepaalde groepen mensen onderdrukt worden. Maar kunnen die groepen ook terugvechten met behulp van diezelfde technologie? Opnieuw wordt het antwoord verpakt in een bizarre mix van nieuwsuitzendingen, documentaire, games en muziekvideo's.

DE MACHT VAN HET MUSEUM

"Wat Hito Steyerl zo bijzonder maakt is dat ze consequent kritisch blijft, ondanks de grote naam die ze geworden is", vertelt Archey. "Het Stedelijk wil een volledig beeld geven van haar oeuvre, van haar

eerste werk gemaakt in 1994, *Deutschland und das Ich*, tot haar meest recente werken gemaakt tijdens de pandemie. In de films die ze tijdens haar studies maakte, had Steyerl al een kritische kijk op de samenleving. Haar eerste werken onderzochten de Duitse nationaliteit in de tijd van de hereniging." Heeft Steyerl, allergisch als ze is voor machtstructuren, ook over de kunstwereld een boodschap te verkondigen? "Ik denk dat ze ons helpt te begrijpen hoe nauw we zelf soms betrokken zijn bij machtsmisbruik, en dat ook kunst niet immuun is voor kwesties die vaak als extern worden gezien, zoals militarisering en economische ongelijkheid", zegt Archey. "Zo volgt ze in haar werk *Guards*, dat midden in de Eregalerij van het Stedelijk te zien is, twee zwarte beveiligingsagenten bij een Amerikaans museum. Ze vertellen over hun traumatische verleden in het leger en bij de politie. Een ander werk, *Drill*, werd gemaakt voor het New Yorkse hedendaagse kunstencentrum Park Avenue Armory. Het gaat dieper in op de geschiedenis van het gebouw van de Armory, een oud wapenarsenaal, als de ontstaansplaats van de National Rifle Association. De lobby van de NRA staat erom bekend anti-wapenwetgeving te blokkeren. Een reeks van haar werken, zoals *The Empty Center*, *Abstract*

“Wat Hito Steyerl zo bijzonder maakt is dat ze consequent kritisch blijft, ondanks de grote naam die ze geworden is.”

KAREN ARCHEY

en *Is the Museum a Battlefield*, tonen dan weer aan hoe beroemde architecten (of ‘starchitects’) een onverwachte rode draad vormen tussen kunstinstituten, vastgoedspeculatie en zelfs wapenfabrikanten.”

EEN LIEFDEVOLLE TIK

Het lijkt een moeilijke evenwichtsoefening voor een kunstenaar die reeds vaak in alle grote musea van de wereld exposeerde. Hoe kan je deel uitmaken van een systeem en het tegelijkertijd op de korrel nemen? Archey: “Er zijn een aantal heel specifieke aspecten van de kunstwereld, en vooral de kunstmarkt, waarvoor Steyerl meer aandacht vraagt. Voor de vrijhavens die sommige verzamelaars gebruiken om belastingen op kunstankopen te vermijden bijvoorbeeld. Het werk wordt er in opslag geplaatst zolang de waarde stijgt, en wordt daarna met winst doorverkocht.” Net als veel andere kunstenaars is Steyerl zich ook zeer bewust van museumssponsoring. Ze denkt kritisch na over de bron van museumfinanciering - hier komen volgens

Karen Archey Steyerls echte, materiële idealen samen met de idealen die door haar werk in de museumzalen vertegenwoordigd worden. Toch neemt ze deel aan de kunstmarkt en wordt ze vertegenwoordigd door twee belangrijke internationale galerieën: Andrew Kreps Gallery (New York) en Esther Schipper (Berlijn). Maar dat doet ze op een heel bewuste manier, zegt Archey. “Ik denk dat haar kritische houding tegenover musea en collecties uiteindelijk geworteld is in een gevoel van liefde, en in een verlangen om die instellingen verantwoordelijk te houden.”

BEZOEKEN

Hito Steyerl: *I Will Survive*

Stedelijk Museum

Amsterdam

www.stedelijk.nl

t/m 12-06

Hito Steyerl, *Factory of the Sun*, 2015, eenkanaals HD video omgeving, lichtgevend LED grid, strandstoelen, 23 min. Met dank aan de kunstenaar, Andrew Kreps Gallery, New York en Esther Schipper, Berlijn. © VG Bild-Kunst, Bonn, 2021. © Film still: Hito Steyerl.